

BIURO
RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 23.01.2019r.

Zespół Prawa Konstytucyjnego,
Międzynarodowego i Europejskiego

VII.7030.12.2018.AT

Pan
Rafał Trzaskowski
Prezydent M. St. Warszawy

Urząd M. St. Warszawy
pl. Bankowy 3/5
00-950 Warszawa

Szanowny Panie Prezydencie,

Zwracam się do Pana Prezydenta z apelem o zwrócenie uwagi na problem, który jest przedmiotem wniosków obywateli kierowanych do Rzecznika Praw Obywatelskich. Rodzice i opiekunowie dzieci z niepełnosprawnościami skarżą się na sposób finansowania ich dowozu do przedszkoli, szkół lub specjalistycznych ośrodków. Problem ten wynika z braku jednoznacznego określenia w przepisach prawa liczby przejazdów, za które przysługuje rodzicom zwrot poniesionych kosztów.

W ostatnim czasie Rzecznik Praw Obywatelskich zajmował się sprawą Pani [imię], mieszkanki dzielnicy [dzielnica], która zgłosiła problem z refundacją kosztów indywidualnego dowozu jej syna Filipa [imię] do przedszkola. Wnioskodawczyni poinformowała, że gmina Warszawa realizuje obowiązek zapewnienia bezpłatnego dowozu dzieci z niepełnosprawnościami na trasie dom-przedszkole-dom oraz zwrotu kosztów dowozu dziecka przez rodziców. Władze gminy odmawiają jednak zwrotu kosztów powrotu rodzica do domu i wyjazdu po dziecko, powołując się na zarządzenie nr 1920/2008 Prezydenta Miasta Stołecznego Warszawy z dnia 4 sierpnia 2008 r. Rodzice Filipa zmuszeni są do akceptowania warunków narzuconych przez gminę i do ponoszenia wysokich kosztów edukacji dziecka.

Rzecznik Praw Obywatelskich pełni w Polsce funkcję niezależnego organu do spraw realizacji zasady równego traktowania, a także organu monitorującego wdrażanie postanowień Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz. U. z 2012 r., poz. 1169). Z tych powodów równe traktowanie osób z niepełnosprawnościami, w tym przeciwdziałanie pośredniej i bezpośredniej dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność, Rzecznik zalicza do najważniejszych kierunków swojego działania. Stojąc na stanowisku, że refundacja kosztów dowozu dziecka przez rodziców powinna dotyczyć czterech przejazdów, Rzecznik wspierał matkę, która złożyła pozew przeciw gminie Kraków o zwrot kosztów dowozu dziecka. Wyrok Sądu Okręgowego w Krakowie z 14 lutego 2018 r. (sygn. akt II Ca 2202/17), korzystny dla matki dziecka z niepełnosprawnością, może być zdaniem Rzecznika niezwykle istotny dla stosowania prawa oświatowego.

Art. 32 ust. 6 oraz art. 39 ust. 4 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. *Prawo oświatowe* (Dz.U. z 2018 r., poz. 996 ze zm.), będące podstawą podpisania umowy między wójtem (burmistrzem, prezydentem miasta) a rodzicami zapewniającymi dowożenie do placówek edukacyjnych i opiekę, nie precyzują, czy rodzicowi należy się zwrot kosztów również za przejazd w sytuacji, kiedy nie pełni faktycznie funkcji opiekuna dziecka. Pomimo tego, w opinii Rzecznika, taka interpretacja jest możliwa i konieczna przy zastosowaniu wykładni celowościowej. **Regulacje te mają zapewnić bezpłatny transport i opiekę nad dziećmi z niepełnosprawnościami w czasie przewozu do przedszkola, szkoły lub ośrodka, co wskazuje na konieczność interpretowania ich w taki sposób, aby rodzice nie byli obciążeni kosztami dowozu swoich dzieci do placówek oświatowych.** Decyzja o formie transportu dzieci do ośrodków należy tylko do rodziców i nie można stawiać ich w sytuacji, w której wybór osobistego dowozu w rzeczywistości łączy się z ponoszeniem dodatkowych kosztów. Intencją ustawodawcy było bowiem ułatwienie uczniom z niepełnosprawnościami realnego dostępu do edukacji. Postulat ten nie może być realizowany w sytuacji, gdy ogranicza się faktyczną możliwość osobistego dowożenia dzieci przez rodziców ze względu na konieczność dysponowania przez nich odpowiednimi środkami finansowymi. Ponadto stanowisko Rzecznika oparte jest również na wykładni językowej niniejszych przepisów. Zwrócić bowiem należy uwagę, iż ustawodawca nie użył zwrotu „wspólnego przejazdu”,

a wyłącznie posłużył się zwrotem „przejazdu”. Co więcej, użył spójnika „oraz” wskazując, że gmina ma obowiązek „zwrotu kosztów przejazdu ucznia oraz opiekuna”.

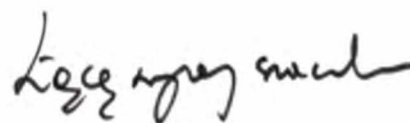
Ustawa *Prawo oświatowe* nie reguluje szczegółowo trybu zawierania umów między wójtem (burmistrzem, prezydentem miasta) a rodzicami zapewniającymi dowożenie i opiekę ani treści tych umów, w tym liczby możliwych przejazdów rodzica (opiekuna prawnego) oraz wysokości kosztów dowożenia ucznia. W związku z tym warunki umowy powinny być określone i zaakceptowane przez obie strony – gminę i rodziców (opiekunów prawnych). Warto podkreślić, że dla odtworzenia zakresu obowiązków gmin w tym obszarze znaczenie mają przede wszystkim usprawiedliwione potrzeby uczniów z niepełnosprawnościami i ich opiekunów, nie zaś interes ekonomiczny gminy.

W 2017 r. Trybunał Konstytucyjny wydał postanowienie sygn. akt SK 28/16) w sprawie ustalania zwrotu kosztów dowozu uczniów i poparł potrzebę bardziej szczegółowego uregulowania sprawy przez ustawodawcę. Trybunał podzielił stanowisko Rzecznika i wskazał, iż zamiar ustawodawcy, aby zapewnić możliwość elastycznego dostosowywania przyznawanych świadczeń w zależności od indywidualnych potrzeb danych podmiotów, nie został zrealizowany w sposób należyty.

W marcu 2018 r. do Senatu RP wpłynęła inicjatywa legislacyjna senatorów w sprawie nowelizacji *Prawa oświatowego*. Proponuje się utrzymanie umownej formy zwrotu kosztów i utrzymanie zasady pełnej refundacji rzeczywistych kosztów. Legislacyjną nowością będzie wprowadzenie do systemu prawa kryteriów, którymi powinny kierować się strony określając koszty przejazdu poprzez upoważnienie ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania do wydania odpowiedniego rozporządzenia. Powinien być zapewniony zwrot kosztów „przejazdu wykonywanego w optymalny dla dziecka, ucznia i opiekuna sposób oraz uwzględniając w szczególności rodzaj niepełnosprawności, odległość miejsca zamieszkania od szkoły, miejsce pracy opiekuna i środek transportu”. W ocenie Rzecznika wprowadzenie jednolitych reguł refundacji za cztery przejazdy w akcie prawa powszechnie obowiązującego pozwoli uniknąć procesów, które są wytaczane przez rodziców.

Prawo do nauki jest jednym z fundamentalnych praw człowieka, którego realizacja umożliwia rozwój osobisty oraz pozwala na osiągnięcie samodzielności i niezależności, a także pełny udział we wszystkich sferach życia. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej w art. 70 przyznaje każdemu prawo do nauki oraz zobowiązuje władze publiczne do zapewnienia obywatelom powszechnego i równego dostępu do wykształcenia. Ratyfikując Konwencję o prawach osób niepełnosprawnych Polska uznała także prawo osób z niepełnosprawnościami do edukacji bez dyskryminacji i na zasadzie równości. Ułatwienia w zakresie dojazdu do placówek edukacyjnych uczniów z niepełnosprawnościami stanowią narzędzie realizacji tego prawa oraz gwarantują im dostępność edukacji na zasadach równych szans z rówieśnikami.

Dlatego też, działając z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich, na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2018 r., poz. 2179), zwracam się do Pana Prezydenta z uprzejmą prośbą o analizę problemu oraz o wypracowanie rozwiązań, które ułatwią uczniom z niepełnosprawnościami dostęp do edukacji do czasu ewentualnego rozwiązania problemu na drodze ustawowej. Uprzejmie proszę o poinformowanie Rzecznika o zajęтым stanowisku.

DYREKTOR ZESPOŁU

Mirosław Wróblewski

Do wiadomości:

Pani
Magdalena Machłajewska
ul. Krajewskiego 2/54
01-520 Warszawa